A Nyugat szerepei

Iskolai dolgozatban ma is piros ceruzával húznák át ezt a többes számot: hiszen ki ne tudná, hogy az 1908-ban indult, Osvát Ernő, majd Babits szerkesztette nagyhírű folyóirat, a *Nyugat* milyen szerepet játszott (így, egyes számban!) a modern magyar irodalom kialakulásában. A hetvenedik évfordulón azonban ez az egyértelmű magabiztosság korántsem látszik indokoltnak. Erről tanúskodott a Magyar Tudományos Akadémia és a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság rendezésében szeptember végén Budapesten sorra került Nyugat-konferencia, amelyre a magyarországi kutatók mellett hivatalosak voltunk jó néhányan, Londonból és Párizsból, Varsóból és Prágából, Újvidékről, Pozsonyból és Kolozsvárról. Éppen ez a széles körű részvétel tette lehetővé, hogy a korábban már-már megmerevedett irodalomtörténeti értelmezés e tanácskozás révén is árnyaltabbá váljék, illetve hogy az egymástól lényegesen eltérő nézőpontok szembesítődjenek, s ha nem is közvetlen polémia formájában, de az egyes előadásokban érvényesülő álláspontoknak hála, mégis Nyugat-vita alakuljon ki. Higgadt, érveket és nem indulatokat sorakoztató vita, jóllehet az előadók között nemcsak életkor és vérmérséklet, hanem irodalmi ízlés és vonzalmak tekintetében is jelentős különbségeket lehetne megállapítani. A *Nyugat* ún. „második nemzedékéhez" tartozó Komlós Aladár az egyik póluson s a XX. századi magyar avantgarde-ról alapvető tanulmányok sorát közreadó Bori Imre a másikon — talán e két név már elégségesen érzékelteti a potenciális vitát.

Az első kérdés így fogalmazható meg: mi is a *Nyugat*? Mozgalom? Irányzat? Vagy egyszerűen gyűjtőfogalom, amibe beletartozik minden, ami a harmincnégy évfolyamban a folyóiratba bekerült? És mindjárt egy újabb kérdés: hány év ez a harmincnégy? Mert a *Nyugat* közvetlen folytatása (a már Babitscsal együttműködő Illyés Gyula személyében a szerkesztői folytonosságot is biztosítva), a *Magyar Csillag* négy évfolyama — alighanem indokoltan — a *Nyugat* utolsó szakaszának tekinthető. Az Osvát szerkesztésében megjelent *Figyelő*, sőt már a *Magyar Géniusz* beszámításával pedig tovább tágítható a kör, visszafelé az időben.

És volt-e a *Nyugat*nak egységes irodalomszemlélete? Következetes politikai állásfoglalása? Voltak-e egyáltalán a *Nyugat*nak nemzedékei? Érdekes és meggondolkoztató volt hallgatni mindezekkel kapcsolatban egy olyan kívülálló véleményét, aki magyar nyelv- és irodalomismerete okán semmi esetre sem nevezhető kívülállónak: Cushing professzor mondotta, nyilván angol tapasztalataihoz mérve a részben e konferencián is hallottakat, hogy a magyar irodalomtörténészek rendkívül szeretnek skatulyázni. Tény, hogy a régi „skatulyák" szűknek bizonyulnak. S ahogy már korábban tarthatatlanná vált a „polgári" *Nyugat* egységes — mivel különböző értékeket összemosó: felületes — világnézeti megítélése, ugyanúgy szükséges alaposabban megvizsgálni „a modern magyar irodalom bölcsője" tételt; nem a tagadás, hanem a kiegészítés, pontosítás érdekében. Nem csupán a néhány éve szélsőségesen felvetődött „Ady vagy Kassák?" kérdésről van szó (különben Bori figyelmeztet rá, hogy Ady publicisztikájának jelentős része nem a *Nyugat* számaiban látott napvilágot, a híres Kassák-regényt, az *Egy ember életét* viszont a *Nyugat* hozta); arról is, hogy ki minősíthető „nyugatos" írónak. Krúdynak viszonylag kevés írása jelent meg itt — Déry Tibor a *Nyugat*ban tűnt fel. Az ellentmondások az egymást követő „Nyugat-nemzedékek" mindegyikében kimutathatók, s természetesen igen bonyolult, nehezen képletbe foglalható képet mutat „a Nyugat világnézete".

Ezen a konferencián azok az előadások keltettek igazán visszhangot, amelyek kisebb-nagyobb részletkérdéseket próbáltak megvilágítani — újraolvasás, tehát újragondolás alapján. Vagy úgy, hogy egy kiemelkedő írói életművel foglalkozva, az illető kutató bemutatta készülő monografikus munkája Nyugat-vonatkozását (Karátson Endre Ady szimbolizmusáról, Rába György Babits és Füst Milán objektív lírájáról, Kenyeres Zoltán Weöres Sándor pályakezdéséről értekezett, magas színvonalon), vagy úgy, hogy egy-egy korszakot, illetve egy-egy áramlatot emeltek ki a *Nyugat* sokmindenre idézhető történetéből. (Láng Gusztáv a magyar szimbolizmus kérdéskörét újszerűen társította a korabeli európai avantgarde-hoz; Kiss Ferenc „Indulás és újraindulás" című előadása érdekes irodalompolitikai vonatkozásokat állított előtérbe; és Bodnár György sem kísérelt meg „A Nyugat irodalomszemlélete" címen problémátlan egységet felmutatni ott, ahol a különbözés nyilvánvaló — gondoljunk csupán Babits és Móricz Zsigmond szerkesztői vitáira.) Aligha véletlenül került reflektorfénybe a tanácskozás mindkét napján a *Magyar Csillag* korszak. Bizonyára itt volt a legsürgetőbb a korrekció. Ahogy Sőtér István nyitó előadásában szóvá tette, egyes publicisták és történészek érthetetlen hallgatása után szükséges hangsúlyozni, hogy az Illyés szerkesztette folyóirat az antifasiszta ellenállás irodalmi fóruma volt, s mint ilyen (ezt ha jól emlékszem, már Szabolcsi Miklós mondotta, zárószavában) a jugoszláv ellenállási költészettel azonos súlyú. Illyés Gyulának, hangzott el ezen a tudományos fórumon, a negyvenes években nincsenek nagy művei, e szakaszban az ő nagy műve: a *Magyar Csillag*, amely több volt, mint védekezésre beállított szekértábor.

Külön színt jelentett a *Nyugat* és a szomszéd népek kapcsolatainak beható elemzése. A román, a cseh és szlovák, a dél-szláv és lengyel irodalom jelenléte vagy hiánya a folyóirat bizonyos periódusaiban igen tanulságos. Érdemes idéznünk például Ignotus törekvéseit e tekintetben. 1913-ban Dr. Pável Konstantintól közölt cikket a *Nyugat, Hatások a román irodalom fejlődésében* címmel, s ehhez (I-s. jelzéssel) a következő szerkesztőségi jegyzetet fűzték: „Az a tervünk, hogy nemzetiségeink irodalmi és kultúr állapotairól hivatott kezekből értesítsük a Nyugat közönségét. Egy fedél alatt élünk velük s kevesebbet tudunk róluk s mint kevés tudomásunkból is észrevehetjük: a mieinkkel rokon küzdelmeikről s helyzeteikről, mint messzi népekéről." 1929-ben, Osvát Kálmán *Erdélyi lexikon*át méltatva, ugyancsak Ignotus azt fájlalja, hogy „mily kevés köze volt egymáshoz a magyar, a román, a német munkának", s nem kisebb keserűséggel szembesíti új tapasztalatait a balul sikerült kapcsolatfelvételi kísérleteivel (melyek egy erdélyi szász lap szerkesztőjéhez s Ady akkori költőbarátjához, Gogához vezették el). Tanulni kellene a történelemből, látja Ignotus, tanulni nemzetiségi politikát csinálni, ám az illetékesek nemigen mutatnak hajlandóságot rá.

Rendkívül tanulságosak a *Nyugat* erdélyi munkatársainak, romániai magyar íróknak, publicistáknak az esszéi, vitacikkei is e tárgykörben. Kuncz Aladár transzilvanizmus-magyarázata nem az elválasztó, hanem népeket összekötő vonásokra teszi a hangsúlyt. Szentimrei Jenő 1930-as cikke *Erdély tizéves magyar irodalmá*ról eszmélteto, józanító hangú: „Itt nem egysíkú, egysorsú és egymúltú magyarok tömegei élnek. S nem is csak mind magyarok. E kicsiny üstben, a történelem lángjain, különféle népek sorsa fortyog a gazdasági viszonyok közös levében. S akárhonnan jöjjön a külső megerősítés: végeredményben mégis a kölcsönösség egymásrahatásai uralkodnak itt jelenen, múlton és jövőn. A lélek formáit ezek a kölcsönhatások alakítják, edzik és kalapálják ki." A legizgalmasabb a jelzett problémában a *Nyugat* 1935-ös évfolyama. Csupán ízelítőül idézzük még a Jancsó Elemér vitacikkét, amelyben a korabeli feladatokat így jelöli meg: „Őszinte és becsületes kultúrközlekedés [!] a románok felé és ugyanakkor harc a szélső nacionalizmus ellen a román írókkal együtt. [...] A szellemi kapcsolatok kiépítése a magyarországi modern magyar irodalommal... Minden elkülönülés: visszaesés, pusztulás és halál; minden egységre törekvés, ha az a problémákkal való őszinte szembenézésen alapszik és nem azok megkerülésén: jövőbe mutató, erőt kibontó akarat. Élet és továbbfejlődés!« E néhány példa egyúttal azt is jelzi, mennyi a kutatásra váró részlet mindenütt. A *Nyugat* és az *Erdélyi Helikon* kapcsolatáról tudunk úgy általában, közelről nézve azonban másképp mutatkoznak a dolgok. A *Korunk* és a *Nyugat* viszonya hasonlóképpen — bár egész más módon! — izgalmas kérdés, erről is inkább csak töredékes ismereteink vannak. A Nyugat-évforduló tehát az elvégzendő irodalomtörténészi feladatok egész sorára irányítja a figyelmet, melyeknek megoldását nem másoktól kell várnunk.

A konferencia teljes anyaga majd szakkiadványokban válik hozzáférhetővé, s ebbe egy-két év biztosan beletelik. A kérdések hordereje viszont máris megéri a szélesebb nyilvánosságot.

KÁNTOR LAJOS

Nemess László novellájának folytatása az 5. oldalról

De mondd meg nekem, tedd a mancsod a szívedre... ugye, amit csináltunk, az nem tyúkszar volt?!

— Nem az volt, pajtás — bólintott Seres Ákos. — Nem lehetett az. S ha kételyeid vannak, gondolj vissza arra, ami éppen tíz évvel ezelőtt, ennek a hónapnak ezen a napján történt... Emlékszel?

— Ma reggel ébredés után a naptárra pillantottam, s eszembe jutott. S te is eszembe juttál... csak arra nem számítottam, hogy épp ma látlak újra. Bizony nem felejtettem el, öreg fiú...

Seres Ákos is visszaemlékezett, s hirtelen újra átélte a valós életveszély, a konkrét fenyegetettség szinte már pánikba torkolló feszültségét, amely végül is energiaforrásnak bizonyul, s a lendülő cselekvés révén a legcsodálatosabb ujjongó életérzéssé transzformálódik... Újra érezte a félelmet, amint fájdalomként cikázik az ember gyomrától a térdéig, kínzó sajgásként sugárzik a herékig... s a végén az agy hideg izzásában, az izmok pontos, céltudatos rándulásaiban foszlik semmivé... s adja át helyét az értelmes és fontos cselekvés mámorának... Hát milyen mámorral pótolható ez?

— Ugye, amit *akkor ott* csináltunk... az fontos volt...?

— Fontos — mondta meggyőződéssel Seres, és elgondolta, hogy ez nem csak szubjektív vélemény, hiszen *akkori* döntéseiktől, cselekedeteiktől függött, hogy elhárul-e a fejük fölött örökösen Damoklesz kardjaként hintázó életveszély. Hát ha ez se fontos...

— Well — mondta a barátja —, amit most csinálok, az... enyhén szólva „fontatlan". Erről van szó, pajtikám!

— Erről — bólintott Seres —, addsza azt a rohadt üveget!

— Ezt a kedves, helyes kis üveget... Azt nem is kérdezted, hogy miért... Pedig amilyen jó szemed van, már láthattad, hogy...

— Nem kérdeztem, hogy miért — mondta Seres Ákos.

— Nos, ha kérdezted volna, tudod-e, mit válaszoltam volna? Azt, hogy miért ne...! Csak! Hogy felesleges agysejtjeimet semlegesítsem... hogy társadalmilag immár felhasználhatatlan szellemi és fizikai kapacitásomat kikapcsoljam...

— Hagyd ezt — mondta Seres —, azt hittem, kellemesebb hagulatban, kellemesebb dolgokról fogunk csevegni, ha már egyszer összejöttünk annyi év után.

— Vagány és kellemes dolgokról... mindig azt hisszük — mondta a barátja —, de aztán mindig valahogy másképp sikerül.

— Csak egyet árulj el nekem — kérte Seres Ákos —, nem félsz a lassan, de biztosan jövő következményektől?

— Nem, testvér. Furcsán hangzik, de semmiféle következményektől nem félek.

— Nem hangzik furcsán — mondta Seres Ákos szomorúan.

Hazamentek, de a vacsora még nem volt készen. Konyakoztak hát tovább. Seres kezdett elbizonytalanodni, de a barátján nem látszott nyoma az italnak. Egyszer valamiért kiment, miközben éppen bejött a felesége a gyerekkel. Az asszony odafordult a lányához:

— Mutasd meg Ákosnak, hogy szokott apád reggelenként kimenni a budira!

A kislány belelépett édesapja papucsába és csoszogó kacsázó léptekkel elindult. Seres és az asszony nevettek. Ez akár kedves családi jelenet is lehetne, gondolta Seres, de ebben az adott helyzetben nem az. A mama magához ölelte lányát és megkérdezte: — Mondd csak, milyen ember az apád?

A kislány gépszerűen válaszolt: — A világ legnagyobb balfékje.

— S az anyád?

— A világ legvagányabb nője!

„A világ legvagányobb nője" összecsókolta a lányát, Seres pedig sietve a pohara után nyúlt, bár éppen az imént határozta el magában, hogy igyekszik majd óvatosan inni. A kislány kiszaladt a szobából. Seres ráemelte szemét az asszonyra s megszólalt: — Nem kellene kicsúfolnod a lánya előtt!

— Kicsúfolja ő magamagát — vont vállat a nő. — Azt hiszed, a gyereknek nincs szeme?! Látod azt sok kicsi kört a parketten, az ágy mellett? Az üvegek nyomai... Este az utolsó mozdulata elalvás előtt az, hogy a szájához lendíti az üveget, s belecsókol... És reggel az első... Rejtély számomra, hogy képes nap mint nap bemenni dolgozni, hogy képes elvégezni a munkát...

— Rendkívül erős a szervezete — mondta Seres elmélázva.

— Rendkívül gyenge a jelleme — mondta a nő.

— Nem volt mindig ilyen, tudod...

— Tudom, de mire megyek ezzel?

Visszajött a férfi, s azonnal töltött a poharakba. Az asszony kiment a vacsoráért. Beszélgettek, ittak. Seres Ákos már nagyon sajnálta, hogy ebédre keveset evett, a konyak a fejébe szállt.

Az asszony behozta a grill-csirkét, és rászólt Seresre, hogy gyorsan igya ki a poharát, mert a csirke mellé bor következik... ugyanabból a pohárból. Seres tiltakozni akart, de már minden-mindegy hangulatba került. Ezért csak tréfálkozott: — Le akarsz te itatni engem, te leányzó!

— Én le... terveim vannak veled — s álhamisan kacsintott. Seres a barátjára pillantott, de az a semmibe merengett.

Megvacsoráztak, s megittak egy üveg bort. Seres Ákos igyekezett minél többet enni, hogy jobban bírja az italt, de az már — érezte — megártott. Nem volt elég ereje tiltakozni, amikor az asszony pénzt adott a férjének, s elküldte a kocsmába egy újabb üveg borért. Seres a papírpénzre nézett, s rögtön látta, hogy a bor mellett kijön még belőle egy féldeci. Mellé fog inni, gondolta, ahogy serényen távozó barátja után nézett. Aztán lefektették a kislányt s mesét mondtak neki. Nemsokára elaludt.

A beszélgetés kellemes zsibbadtságba fúlt. Seres pillanatnyilag elfelejtette barátja baja miatt érzett szomorúságát. Mindenfélét mesélt a fiatalasszonynak. Egyszercsak felkiáltott: — Itt ülünk, mint valami zöldhasú kispolgárok, miközben kinn az évszázad legvagányabb holdfogyatkozása „zajlik"! Gyerünk ki!

Az égbolt felhőtlen volt, s a holdból már csak egy vékony szeletke maradt. Egy ideig szótlanul bámulták. Aztán a nő megszólalt:

— Fázom... ölelj át!

Seres szófogadóan magához ölelte, s azt gondolta, hogy ezt nem lenne szabad. A hidegtől óvó öleléssel még nem lett volna semmi baj. Csakhogy az asszony nem *úgy* simult a karjaiba, és Seres Ákos ámulva fedezte fel, hogy már ő sem *úgy* öleli őt. Be vagyok rúgva, gondolta, teljesen meg vagyok menve. Ráadásul akármelyik pillanatban itthon lehet a barátom. Tiszta komédia... S mindjárt tragédia...

Aztán az asszony fészkelődni kezdett, s szembe fordult a férfival. Már nem a holdat nézte, hanem Seres arcát. Seres kitartóan bámulta a csillagászati látványosságot, mintha nem venné észre a játékot. Aztán mégis a nőre nézett. A sötétben is jól látta megnyílt száját, sürgető szemét. A szentségit! gondolta, eddig az életben még sosem értettem félre, ha egy nő azt akarta, hogy megcsókoljam. Csakhogy ez a nő most a legjobb barátom felesége, azonkívül tíz éve ismerem, de soha meg nem kívántam. Most se kívánom, gondolta Seres Ákos és megcsókolta. Sose, gondolta Seres, sose hittem volna, hogy ilyen aljasságra vetemedek. A fejük fölött eltűnt a hold az égről, teljesen bekerült a föld árnyékába, de ők ezt már nem látták. Éppen úgy, gondolta Seres, éppen úgy csókolgatom, simogatom, fogdosom ezt a nőt, mintha szeretném és kívánnám. Pedig se nem szeretem, se nem kívánom... Csak magamat gyűlölöm ezért, s magamat kívánom... a pokolba. Oda is fogok kerülni, *ezért* fogok odajutni! Csakhogy most ez sem izgat eléggé. Hogy is van ez...?

Krákogást hallottak s szétrebbentek. A sötét szőlőlugas alól a barátja lépett ki, hóna alatt egy üveggel. — Hát ti mit csináltok itt? — kérdezte.

Csalunk téged, gondolta Seres és szeretett volna elsüllyedni.

— Nézzük a holdfogyatkozást — mondta gyorsan a fiatalasszony.

— Nincs is hold az égen — dörmögte a férje.

Vajon meglátott? tépelődött Seres Ákos. Éppen megláthatott... De akkor miért nem üt le, pofoz fel, köp szembe...? Nem is védekeznék... Vagy már ennyire jutott...? Ennyire hozzászokott a vereségekhez? A veszteségekhez...? Ha nem ittam volna, gondolta Seres Ákos, ha nem ittam volna, s ha te sem innál már hét éve... akkor nem lennénk most ebben a gyalázatban...

Visszatértek a szobába, s nekifogtak a második üveg bornak. Most már Seres is éppoly veszettül nyakalta, mint a barátja, akin végre kezdett meglátszani, hogy ivott. Most már mind a hárman be akartak rúgni. Seresnek sikerült is, mert másnap az este többi részére csak hézagosan emlékezett. Cseppfolyós ködben úsztak az arcok, a szavak, az érzések. Rémlett, hogy a barátja még egyszer elment a kocsmába és hozott egy harmadik üveg bort, s ott még „melléivott" valamit, mert a szeme könnyben úszott, amikor újra felbukkant az ajtóban egy harsány kiáltással:

— A holdfogyatkozás véget ért, kedveseim!

Seres és a nő alig tudtak egymásból kigabalyodni, de a barát most sem adta semmi jelét annak, hogy észrevette volna őket...

És ez a kislány sem ébredt fel, miközben az édesanyja egy idegen férfival... egy fenét... édesapja legjobb barátjával... csókolózott, gondolta Seres.

Valamire még visszaemlékezett Seres Ákos. A nő kiment a szobából s ketten maradtak a barátjával; nem számítva az édesdeden alvó gonosz kislányt. Akkor Seres megkérdezte:

— Tehetek-e érted valamit?

— Te értem már semmit sem tehetsz — válaszolta a másik, és Seres másnap sem tudott rájönni, volt-e kétértelműség a hangjában.

Kettőnk barátságában, gondolta Seres Ákos másnap kora reggel a vonaton, miközben a kerekek minden döccenése az agyáig hasogott, kettőnk barátságában sosem volt kétértelműség... de ezután csak kétértelműség lesz... Ha még lesz barátság... Hogy lehessen ezután barátságról beszélni...?

Vajon törvényszerű, hogy ilyen végzetesen, ilyen könyörtelen következetességgel pusztul el az emberben mindaz, ami ifjúságát csillogóvá tette?

Veled leszek, emlékezett vissza egy nappal korábbi gondolatára, ha te most *ebben* vagy nyakig, akkor én is *ebben* leszek nyakig... S íme, mi lett ebből a torz bajtársiasságból...

Vissza fogok térni, gondolta, vissza fogok térni és valamiképpen kihúzlak a csávából... Az ember általában önző érdekektől vezérelve nyújt segítséget embertársainak... Nagynéha pedig azért, hogy szembeszegüljön a sorssal és egy kicsit istennek érezze magát. Csakhogy szembeszegülésem a sorssal ezúttal kínosan emlékeztetne a sors buzgó siettetésére... S ahelyett, hogy istennek érezném magam, sötét ördögnek érezném... mint ahogy most is annak érzem... Sötét ördögnek aki egy szegény elkárhozott lelket forgat nyárson a pokol kénköves lángjában... Ki vagy te, fiú, hogy szabad óráidban belefusizz a sors munkájába? Hogy képzelted ezt?

Egy jó van az egészben, gondolta Seres Ákos, hogy a vonaton vagyok és elfele megyek.. óránként 100 km-es sebességgel. De egy szép nap vissza fogok térni, és mindent rendbe rázok. Nem fogsz visszajönni, fiú... remélem, lesz annyi eszed... Lesz annyi eszed, hogy békén hagyd a vészféket s jó messzire elkerülj...

A negyedik kóruskötet

Zeneszerző, közönség és szakírás egyaránt különös örömmel üdvözöl egy-egy életpályát átfogó válogatást. Az alkotó fejlődésére, főbb stílusvonásaira, érdeklődési körének szűkebb vagy nagyobb távlatokat felölelő jellegére vetnek fényt az ilyen vállalkozások. HALMOS LÁSZLÓ nagyváradi születésű zeneszerzőnek immár negyedik kóruskötete került az érdeklődők elé — munkásságának szinte félszázados évfordulója alkalmából. (*KÓRUSMŰVEK* Vegyeskarok I/1972, II. 1975, Egynemű Karo I. 1973, II. 1977) Mosonmagyaróvár tanác köszöntötte ilyen nemes gesztussal a zen szerzőt.

A hetvenedik életéve felé közeledő muzsikus munkáinak tekintélyes sorából ezúttal mind össze néhányra szeretnék utalni e kötetek megjelenése kapcsán. Mindenekelőtt szülőföldjének — Biharnak — tájait idéző zongoraszvitjére, a 18. századi sepsiszentgyörgyi táncokat hasznosító kamarazene és zenekari munkáira, egyetemes zeneirodalmi értékeket népszerűsítő hangszereléseire (Bach-, Händel-Haydn-, Mozart-, Prokofjev- s főleg számos Bartók-darab átírására), dalaira — melyek között örömmel fedeztünk fel Bartalis János ihlette címeket is.

Munkásságának leggazdagabb területe minden kétséget kizáróan — a kórusművéké Hosszú esztendők kamesteri-pedagógiai tapasztalatait is gyümölcsöztetve, a szóban forgó kóruskötetekben a legegyszerűbb népdalfeldolgozásoktól igényes művekig minden nehézségi fokra illesztett be anyagot, s ennek csoportosításával is könnyíteni igyekezett a karvezető munkáján.

Szembetűnően gyakori a népi források felhasználása, a magyar mellett mari, orosz, román, szlovák, szerb stb. népdalké, nemegy szer ciklikus keretben. A témakörök szerinti csoportosításban például paraszt- és csillagdalokat, mulató- és bujdosó-nótákat, katonai és szerelmi énekeket illeszt egy-egy csokorba. Szép számmal találunk feldolgozásai között székely népdalokat is. Lelkes népszerűsítője dr. Barsi Jenő írja Halmos munkáinak e csoportjáról: „Népdalkórusainak meggyőző, őszinte hangja nemcsak népdalszeretetéből és gazdag zeneszerzői invenciójából táplálkozik, hanem abból a tényből [is], hogy maga is aktív népdalgyűjtő." A népi anyagot szerveseen egészíti ki a munkásfolklór.

A magyar irodalomból leggyakrabban Ady Petőfi, József Attila, Weöres Sándor, Kisfaludy Károly és Vargha Károly ihlette, az egyetemesből pedig Sandburg, Dawes, Lenau, Poe, Rozsgyesztvenszkij — Szabó Lőrinc, Babits és mások fordításában. E csoportból külön ki kell emelnünk Eminescu két versének megzenésítését. Az elsőt — *Kint megremeg a nyárfaág* (Și dacă ramuri bat în geam; Képes Géza fordításában) — Creţuné Lucian Gabriella kolozsvári zenetanárnőnek, a Viva la Musica elnevezésű kamarakórus dirigensének ajánlotta. A kolozsváriak a Győri Vagon- és Gépgyár énekkarának előadásában hallották, Varga Erzsébet vezényletével. A másikat — *Oh, mért nem jössz?* (De ce nu-mi vii?) Franyó Zoltán fordításában dolgozta fel. Ez utóbbinak még egy változatával találkozunk e kötetekben — Képes Géza fordításában. A két bicinium ismétlődő, illetőleg visszatérő szakaszai lényegesen megkönnyítik az előadásukra vállalkozó együttesek feladatát. Az *Oh, mért nem jössz?* második változata négyszólamú együttesre készült, tömörebb harmóniai felépítése s változatosabb ritmikája sem jelent különösebb nehézséget megszólaltatóinak. Kétnyelvű — magyar és román — kiadásuk egyengetheti műsorratűzésük útját.

BENKŐ ANDRÁS